OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU OSMANLI'NIN GÜCÜ VE STRATEJİK RAKİPLERİ

Venedikliler, sahip olduğu gücü ve zenginliği Akdeniz ticaretinden sağlarken Cenevizliler ise Karadeniz ticaretinden sağlamıştır. Her iki devlet de Bizans'tan elde ettiği imtiyazlarla deniz ticaretlerini serbestçe sürdürmüştür. İstanbul'un Fethi'nden sonra ticari ayrıcalıklarını kaybetmek istemeyen Venedik ve Cenevizliler, Osmanlılarla anlaşmak zorunda kalmıştır. Avrupa ile ticaretin büyük yararını gören Osmanlılar gerek Venedik gerekse Ceneviz Cumhuriyeti'ne ticari imtiyazlar tanımıştır. Bu imtiyazlarla Osmanlı Devleti hem Batı'nın bu denizci tüccar devletlerini kendi tarafına çekmiş hem de ihtiyacı olan emtianın düzenli olarak ülkesine girmesini sağlamıştır. Hatta ekonomi işlerinde Venediklilerden yararlanılarak İstanbul, Bursa ve Edirne gibi şehirlere Venedikli tacirler yerleştirilmiştir.

XV. yüzyılda **Venedik ve Cenevizliler**, doğuda kendi ticari çıkarlarını korumak için Osmanlılarla iyi geçinmeye bakıyor ve Haçlı Seferleri için papanın yardım isteklerine pek aldırmıyordu. Fatih, Venedik'in yüzyıllarca çalışarak Doğu Akdeniz'de kurduğu egemenliği yıkıp Osmanlı hâkimiyetini kurmak istiyordu.

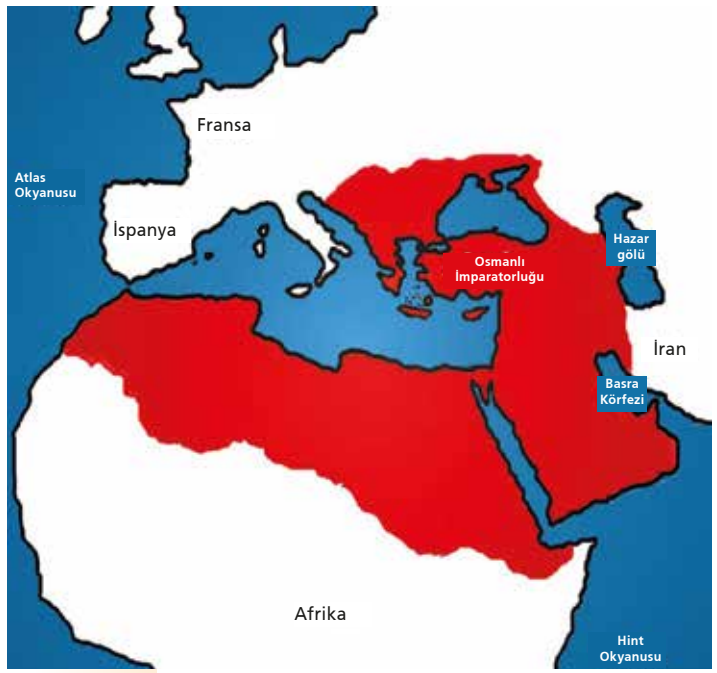
Bunun için Osmanlı ile savaş Venedik'e kaçınılmaz görünüyordu. Ayrıca Fatih, Ege ve Karadeniz'deki Ceneviz kolonilerine de son vermek istiyordu.

Doğu'ya ve Batı'ya hâkim bir güç olmak isteyen Osmanlı, farklı devletlerle egemenlik mücadelesi içindeydi. Osmanlı Devleti'nin Batı'daki büyük rakibi **Habsburgların** yönettiği Kutsal Roma Germen İmparatorluğu, Katoliklerin tek temsilcisi olarak tüm Avrupa'yı kontrol altına almak istiyordu. XVI. Yüzyılda Avrupa'da Katolik Hristiyanlığa karşı çıkan İngiltere ve Hollanda gibi farklı mezheplere mensup olan devletlerle de uğraşmak zorundaydı.

XIII. yüzyılın ortalarından itibaren Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu'nda (Alman) iktidarı Habsburg Hanedanlığı ele geçirmiştir. Bu hanedana mensup Şarlken, 1516'da veraset yoluyla önce İspanya kralı olmuştur. 1519'da da dedesinin ölümüyle boşalan Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu'na seçilmiştir.

Şarlken, tahtta bulunduğu sürede Hristiyan Avrupa birliğini amaçlamıştır. Buna karşı Kanuni de cihan hâkimiyeti idealini gerçekleştirmek istemiştir. Dolayısıyla bu iki büyük güç, geniş bir coğrafyada uzun yıllar sürecek mücadelelere girişmiştir. Biri İslam diğeri Hristiyan âlemini temsil eden bu iki büyük devlet, cihan hâkimiyeti için bütün güçleriyle birbirlerine karşı mücadele etmiştir. Böylece Şarlken, karşısında en büyük güç olarak Muhteşem Türk'ü yani Kanuni'yi bulmuştur.

Osmanlılar, XVI. yüzyılda Habsburgların İspanya kanadıyla Akdeniz ve Kuzey Afrika; Avusturya kanadıyla ise Orta Avrupa hâkimiyeti için mücadele etmiştir. Osmanlılar, Habsburg İmparatorluğu'na karşı İngiltere, Fransa ve Hollanda gibi millî monarşilere yardım etmiş ve bu ülkelere kapitülasyon vermiştir. Ayrıca dinî ve siyasi yönden Şarlken'i tehdit eden Protestanlık hareketlerini de desteklemiştir. Osmanlılar; Portekiz'e karşı Kızıldeniz, Basra Körfezi ve Hint Okyanusu'na donanma göndermiştir. Çünkü ticaret mallarını, Ümit Burnu yoluyla Hint Okyanus üzerinden taşımaya çalışan Portekizliler, 1514'te Hürmüz Boğazı'nı ele geçirerek Doğu mallarının Akdeniz'e girmesine engel olmuştur. Bu sırada Akdeniz hâkimiyeti için İspanya ile mücadele içinde olan Osmanlılar, Kızıldeniz'de faaliyetlerini artıran Portekizlileri de engellemeye çalışmıştır. Bu mücadele ile Doğu Akdeniz ticaretinin yeniden canlandırılması amaçlanmıştır.

Şah İsmail liderliğinde XVI. Yüzyılda İran'da ortaya çıkan **Safeviler** hem Osmanlı hem de Memlûk Devleti'ni tehdit etmiştir. Buna karşın Avrupa Hristiyan dünyası, Osmanlıları Avrupa'dan atmak için Safevi Devleti'nden yararlanabileceğini düşünmüştür. Yavuz, bu ciddi tehdit ve tehlikeyi askerî yollarla çözmek istemiş ve Çaldıran Savaşı'yla Safevilere büyük bir darbe vurmuştur. Bu zaferle Osmanlılar, üstünlüklerini bütün İslam dünyasına göstermiştir. Aslında Osmanlı-Safevi mücadelesi Sünnilik ve Şiilikten ziyade siyasi bir rekabetten kaynaklanmıştır. İslam dünyasında hâkimiyet kurma idealine sahip olan her iki devletin de birer mezhebe bağlı olması, aralarındaki çatışmaya ideolojik bir boyut kazandırmıştır.

Yavuz'un Çaldıran Zaferi'nden sonra Doğu Anadolu'da Osmanlı hâkimiyetini tam olarak kurmak istemesi, Osmanlı-Memlûk ilişkilerini daha da gerginleştirmiştir. Her iki devletin de İslam dünyasının lideri olma arzusu bu mücadelenin temel sebebini oluşturmuştur. Cihan devleti kurmak isteyen Yavuz'un Doğu Seferleri sonucunda Memlûk Devleti sona ermiş ve Osmanlılar, İslam dünyasında tek söz sahibi devlet olmuştur.

SORULAR

1. Kanuni Sultan Süleyman, batıda Habsburglara karşı başarılı savaşlar yaparken doğuda da Safevi Devleti'ne karşı düzenlenen seferler sonunda devletin sınırlarını genişletmiştir. Ayrıca Osmanlı donanması Akdeniz'de de ciddi bir güç haline gelmiştir.

Bu bilgilere dayanarak;

I. Osmanlı Devleti'nin doğuda ve batıda karşısına çıkacak bir güç kalmamıştır.

II. Osmanlı Devleti doğudaki ve batıdaki devletlere üstünlüğünü kabul ettirmiştir.

III. Osmanlı Devleti karada güçlü olduğu gibi denizde de güçlü bir devlet olmuştur.

gibi yargılardan hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II
C) Yalnız III D) I ve II
E) I, II ve III

Cevap: C

2. Aşağıdakilerden hangisi XVI. ve XVII. yüzyılda Osmanlı-Safevi ilişkilerinin bozulmasının nedenlerinden değildir?

A) İpek Yolu üzerindeki rekabet
B) Anadolu'ya ve Irak'a hâkim olma
C) Taht mücadelesinde birbirlerinin içişlerine karışma
D) Balkanlara ve Orta Avrupa'ya hâkim olma
E) Birbirlerine karşı siyasi ve askeri rakipleri destekleme

Cevap: D

3. Ceneviz, Venedik, Fransa ve İngiltere gibi devletlere kapitülasyon verilmesinde;

I. Avrupa Hristiyan birliğini parçalamak,
II. Akdeniz ticaretini canlandırmak,
III. Batı'daki fetihleri kolaylaştırmak

sebeplerinden hangileri etkili olmuştur?

A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I ve III D) II ve III
E) I, II ve III

Cevap: E